

ФОРМУ ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням наукової ради Національного фонду
досліджень України
протокол № 1 від 19 березня 2021 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту фізіології
ім. О.О. Богомольця

НАН України, академік НАН України
(посада)

Веселовський М.С.

(Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

М.П.

АНОТОВАНИЙ ЗВІТ

про виконану роботу у 2021 році в рамках реалізації проєкту
із виконання наукових досліджень і розробок

Міогенні механізми механочутливості сечового міхура в нормії при діабеті 2-го типу
(назва Проєкту)

Назва конкурсу: Підтримка досліджень провідних та молодих учених

Реєстраційний номер Проєкту: 2020.02/0189

Підстава для реалізації Проєкту з виконання наукових досліджень і розробок (реєстраційний номер та назва Проєкту) 2020.02/0189 Міогенні механізми механочутливості сечового міхура в нормії і при діабеті 2-го типу

Рішення наукової ради Національного фонду досліджень України щодо визначення переможця конкурсу Підтримка досліджень провідних та молодих учених (назва конкурсу) протокол від 16-17 вересня 2020 року № 21

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЄКТ

Загальна тривалість виконання Проєкту 2020 рік – 2022 рік

Тривалість виконання Проєкту у 2021 році

Початок – 30.04.2021

(дата укладання Договору про виконання наукового дослідження і розробки)

Закінчення – 15.12.2021

Загальна вартість Проєкту, грн. 6 528 452,00

1-й рік 695 719,00

2-й рік 3 393 100,00

3-й рік 2 439 633,00

2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКОНАВЦІВ ПРОЄКТУ

до виконання Проєкту буде залучено 7 виконавців, з них:

доктори наук	<u>1</u>
кандидати наук	<u>3</u>
інші працівники	<u>3</u>

3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРАНТООТРИМУВАЧА ТА ОРГАНІЗАЦІЮ(Ї) СУБВИКОНАВЦЯ(ІВ) ПРОЄКТУ

Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, субвиконавці не залучалися.

4. ОПИС ПРОЄКТУ

4.1. Мета Проєкту (до 200 знаків)

Метою даного проєкту є встановлення механізмів, які зумовлюють механочутливість гладкого м'язу детрузора (ГМД) сечового міхура, та з'ясування тих змін, яких вони зазнають при діабеті 2-го типу.

4.2. Основні завдання Проєкту (до 400 знаків)

- 1) Поставити модель діабету 2-го типу у щурів.
- 2) Визначити експресію мРНК та білка механочутливих іонних каналів у тканинах нормальних і діабетичних тварин.
- 3) Встановити залежності об'єм-тиск та розтягнення-сила препаратів ГМД.
- 4) Зареєструвати механоактивовані мембранні струми клітин ГМД.
- 5) Зареєструвати механоактивовані внутрішньоклітинні кальцієві сигнали клітин ГМД.
- 6) Встановити дію агоністів та антагоністів механочутливих каналів на механічні характеристики сечового міхура.

4.3. Детальний зміст Проєкту:

- Сучасний стан проблеми (до 400 знаків)

Нетримання сечі – це медична проблема, пов'язана із неможливістю сечового міхура нормально виконувати функції накопичення, зберігання та вивільнення сечі, яка приводить до значного погіршення якості життя. У останні роки було відкрито низку молекулярних детермінантів, що визначають механічну чутливість різних типів тканин і клітин, серед яких іонні канали із родини PIEZO, транз'єнтного рецепторного потенціалу (TRP) та двопородоменних калієвих (K_{2P}) – PIEZO1/2, TRPV4 та TREK-1 відповідно. Однак дані щодо механізмів механочутливості клітин сечового міхура, які зазнають значних механічних впливів при функціонуванні сечового міхура, або недостатні, або суперечливі.

- Новизна Проєкту (до 400 знаків)

Проєкт є інноваційним оскільки комплексних досліджень механізмів механочутливості сечового міхура не тільки при моделюванні найпоширенішої форми цукрового діабету 2-го типу, а і у нормі не проводилося. Водночас, з'ясування цих механізмів дозволить зрозуміти наскільки вплив на них може бути корисним для нормалізації діяльності сечового міхура при дисфункції сечового міхура різної етіології, зокрема, пов'язаної з діабетом 2-го типу.

- Методологія дослідження (до 400 знаків)

Дослідження планується провести на препаратах сечового міхура нормальних щурів лінії Wistar та щурів із модельним діабетом 2-го типу, викликаним введенням комбінації нікотинаміду та стрептозотоцину. Експресія механочутливих каналів у тканинах сечового міхура нормальних та діабетичних тварин на рівні мРНК і білка буде визначена методами ПЛР та імунохімії. Функціональні дослідження будуть проведені методами тензометрії, електрофізіології та флуоресцентної кальційметрії.

5. ОТРИМАНІ НАУКОВІ АБО НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ (до 2 сторінок) в поточному році/ в рамках реалізації Проєкту, зокрема:

5.1. Опис наукових або науково-технічних результатів, отриманих в рамках виконання Проєкту (із зазначенням їх якісних та кількісних (технічних) характеристик)

Проведені дослідження показали, що:

- 1) як уротеліальні клітини, так і клітини гладкого м'язу детрузора (ГМД) сечового міхура щурів експресують білок всіх трьох типів механоактивованих катіонних каналів – Piezo1, Piezo2 та TRPV4;
- 2) індукція діабету 2-го типу не приводить до очевидних змін у експресії білка цих каналів;
- 3) ізольовані клітини ГМД по типу мембранного струму, який у них активується у відповідь на механостимуляцію (гідродинамічний удар), поділяються на три групи: 57% не генерують ніякого струму, 27% – генерують неселективний катіонний струм з вхідним і вихідним компонентами і 16% – вихідний, калій-селективний струм;
- 4) хімічний активатор Piezo1-каналів Yoda1 викликав у клітинах ГМД нетипову відповідь у вигляді блокування вихідного компоненту струму без ознак активації вхідного;
- 5) використання хімічного активатора TRPV4-каналу GSK1016790A виявилось неефективним у плані активації жодного струму;
- 6) вихідний механоактивованій калієвий струму у клітинах ГМД переноситься через TREK-1-канали оскільки цей струм міг бути заблокований L-метіоніном, та активованій арахідоною кислотою.
- 7) отримані дані мають суперечливий характер: з одного боку білок каналів Piezo1, Piezo2 і TRPV4 присутній в уротеліальних і гладком'язових клітинах, а з другого – клітини ГМД не реагують, на хімічні активатори цих каналів;
- 8) канал TREK-1 активується і механічним стимулом і реагує на специфічні до нього хімічні речовини, беручи участь у розслабленні ГМД, викликаному механічним подразненням.

5.2. За наявності науково-технічної продукції обґрунтування її переваг у порівнянні з існуючими аналогами

Відомості про те, як експресуються білки механоканалів PIEZO1/2, TRPV4 та TREK-1 у тканинах сечового міхура та яку участь беруть ці канали у реакції гладком'язових клітин детрузора сечового міхура не тільки при діабеті 2-го типу, а і у нормі на даний час у світовій літературі відсутні.

5.3. Практична цінність отриманих результатів реалізації Проєкту для економіки та суспільства (стосується проєктів, що передбачають проведення прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок)

Даний Проєкт є фундаментальним, а тому отримання результатів, які мають практичну цінність для економіки не передбачає.

5.4. Опис шляхів та способів подальшого використання результатів виконання Проєкту в суспільній практиці.

Результати виконання Проєкту у 2021 р. послужать основою для його продовження у наступні роки.

Примітка: Анотований звіт не повинен містити відомостей, заборонених до відкритого опублікування

Науковий керівник Проекту

Завідувач відділом нервово-м'язової фізіології

Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України,
академік НАН України, д.б.н., проф.

(посада)

Шуба Я.М.

ПБ

(підпис)

